

Jurista Baloža analīze: nav spēcīgu

"Latvijas Avīzē" viesojās Saeimas deputāts, tiesību zinātnu doktors RINGOLDS BALODIS (bezpartijisks "No sirds Latvijai" frakcijas biedrs). Pirmoreiz ievēlēts, profesors Balodis iekļāvies parlamentārajā darbā. Kolēģi uzticējuši viņam vadīt Zolitūdes tragedijas izmeklēšanas komisiju, viņš ir arī Nacionālās drošības komisijas sekretārs.

EGILS LĪCĪTIS

– Esat izcēlies Saeimā, un kā gan ne, ja sācis darbu pilnīgi sagatavots būt par deputātu. Jurists, universitātes mācītājs, vadījis valsts iestādes, tajā skaitā Uzņēmumu reģistru, ne daudz strādājis pašvaldībā – tās ir pietiekamas kvalifikācijas. Kā pats vērtējat pirmo darba pusgadu?

R. Balodis: – Saeimā ir sava darba specifika. Jebkuru darbu, vienalga vai traktorista vai deputāta, var apgūt strādājot. Minējāt manas kvalifikācijas. Tas tiesa, ka Saeimas darbu esmu pētījis jau daudzus gadus akadēmiskajā darbībā. Universitātē mans lauciņš ir konstitucionālās tiesības un ārvalstu konstitucionālās tiesības. Prezidents, parlaments, izpildvara tiek analizēti šo studiju ietvaros. Ipašs mans pētījumu objekts ir mūsu nacionālais mantojums un lepnums Satversme. Runājot par Valsts prezidenta institūtu, varu atzīmēt, ka jau no 2003. gada rosināju palielināt Valsts prezidenta pilnvaras. Sākot darbu Saeimā, man nevajadzēja mainīt uzskatus par tautas vēlēto prezidentu un atbildīgu izpildvaru, kas strādā tautas interesēs. Diemžēl daudziem, kas grib iet politikā, bieži vien jāpiemērojas partijas kursam, kas balstās "reālpolitikā".

– Kāds juristam ir iesaids par Saeimas līmeni, kvalitāti?

– Skeptisks. Bieži ir pietrūcis profesionālisma un kompetences. Arī nacionālās pašapziņas un vēlmes skaitīt lietas ilgtermiņa perspektīvā. Būtisks trūkums ir Saeimā apzināti vai neapzināti iztrūkstošais neatkarīgais analītiskais dienests. Eiropas Savienība tas ir gandrīz visās valstīs. Mūsu deputātiem jāiztieks ar to, ko tie palasās "Delfos". Salīdzinājumā – ASV Kongress ir pārsimt analītiķu, katra kongresmena rīcībā ir ap 20 palīgiem. Domāju, ka vērts paskatīties uz Lietuvu un Igauniju un izveidot dienestu ar kādiem 10 darbiniekiem, kas varētu sniegt atzinumus par valsts pārvaldes reformām, lobisma reģistru, būvniecības kontroli u. tml. Mēs savukārt 100% palaujamies uz valdības sniegto informāciju, taču tā ir ierēdniecības gatavota, kamdēļ bieži vien subjektīva. Likumus pieņemot, ir nepieciešama analīze un ekspertīze, tikai tad var prasīt kvalitāti.

– Un deputātu korpusus? Klasiski skaitās, ka likumdošanai piemērotākie ir ju-

risti un ekonomisti, bet tautsaimnieki sūdzas, ka Saeimā nav praktiskās uzņēmējdarbības kompetences, mednieki gribētu, lai deputāti vairāk pazīst mežu, – ieteikumu būs daudz.

– Vairāk vai mazāk parlamenta korpusi ir sabiedrības spoguļi, un deputātu juristu arī ir pietiekami. Ne šīs lietas ir galvenās. Daudz vairāk mums trūkst mazas nācijas, kā igauņu nācijas, vienotības apziņas vai attīstītāko valstu gadu desmitiem izstrādātās parlamentārisma tradīcijas. Esam saskaldījušies kreisos krievos un labējos latviešos, kas viens otru apkaro. Valsts aparāts ir kļuvis par noteicēju reformām, kas savukārt nozīmē, ka reformas tautsaimniecībā un valsts pārvaldē nav gaidāmas.

– Baloža kungs, vēlēšanu uzskatā ir ievēlētas simt gudras galvas, kam jātiek galā. Nesam bagāti kā Amerika, lai katram algotu palīgus.

– Tam var piekrist, bet es aprakstu situāciju, kāda iznākumā ir. Valdība kļuvusi par likumu ražotāju mašīnu, deputāti mēģina iedziļināties produkcijā, bet ne līdz detaļām. Un valdošās koalīcijas pozīcija ir tāda, ka jebkas no valdības priekšā liktais ir apstiprināms. Līdz ar to otra puse – Saeima tiek iedarbināta kā podziņu spiešanas mašīna, jo ar vāju kapacitāti necik nespēj uzlabot valdības likumprojektus. Es piekristu vēlētajiem, ka ir par maz valstsviru – likumdeveju līmeni. Šķiet, ka valdība ir ieslūgusi zināmā birokrātiskās rutīnas zonā, jūtams, ka ierēdnieciskā mašīnērija visu regulē, dara un rada. Nereti pat premjere pakļaujas ierēdņu ietekmei. Spēcīgu valstsviru, kas pārredz laukumu, nav, un notiek mīnāšanās uz vietas, bez solītajiem izrāvieniem, bez valstij tik nepieciešamajam pozitīvajam pārmaiņām.

– Cienijamais Balodi, ir partijas, kam jānodarbojas ar jaunradi, jāpiedāvā programmas, reformas, jāorganizē domnīcas! Bet saktiet –

Būtisks trūkums ir Saeimā apzināti vai neapzināti iztrūkstošais neatkarīgais analītiskais dienests. Eiropas Savienībā tas ir gandrīz visās valstīs. Mūsu deputātiem jāiztieks ar to, ko tie palasās "Delfos".

varbūt likumam zūd kvalitāte, ja to pieņem nebeidzamu kompromisu gaitā? Varbūt likumi ir puslīdz labi, bet tos slikti izpilda?

– Likumu pieņemšanā ir mazāk problēmu nekā valsts pārvaldē – likumu realizācijā. Konsolidācija veica lineāru griezumam, atlauda 30% darbinieku, bet strukturālās reformas nepaveica. Vieglāk trūli griezt ar nazi, nevis lietot smalkus instrumentus, kādi vajadzīgi reālam reformām. Bija 2009. gadā jāizvērtē, kuras iestādes darbojas, kuras iet tukšgaitā, kuri posteņi nozīmīgi, bez kuriem var iztikt. Otrkārt, ir fundamentālās lietas, par kurām runā gadiem. Proti, lielā daļā valstu ir jaukta vēlēšanu kārtība, bet Latvija Saeimu ievēl tikai no partiju listēm. Tāds modelis nepaliek deputātu korpusa jauku.

– Atvainojiet, partijas ir tik nespēcīgas, ka pat stiprākajām nebūtu 50 vienmandāta apgabalos izvietojamu personu.

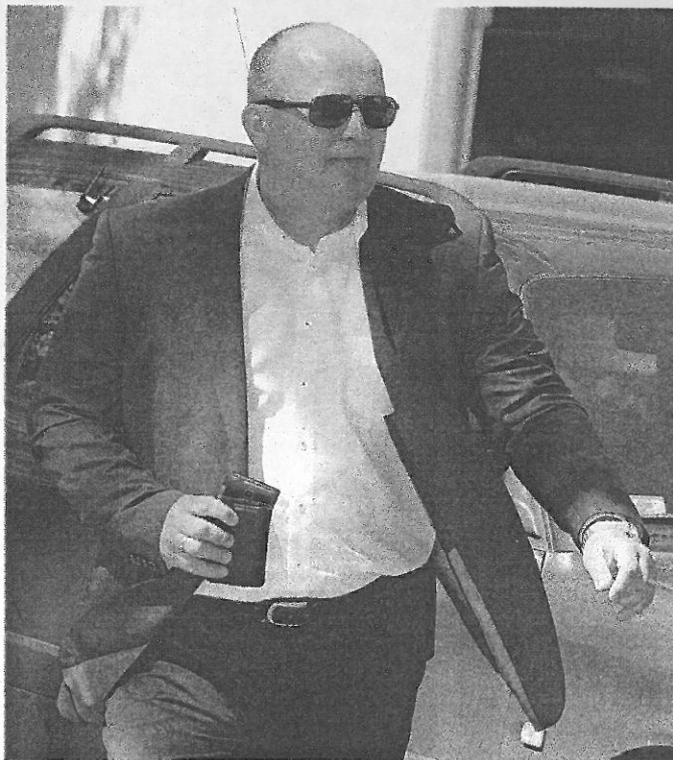
– Pieņemsim jauktu vēlēšanu modeli un stimulēsim, celsim partiju attīstību, konkurētspēju. Piekritu, tas ir partijas organizēšanas jautājums, ka jāspēj salastāt vismaz 50 pilgtu politiku.

– Kādi ir jūsu vērojumi prezidenta vēlēšanu gaitā, sākot ar kandidātu virzīšanu un beidzot ar sēdi, kad Vējoņa kungu vēleja augstajā amatā?

– Sāksim ar plašsaziņas līdzekļos bieži piesauktu cilvēkiem iestāsto kā vienīgo patiesību – maksimālu atklātību amatpersonu ievēlēšanā. Gandrīz visus Saeima jau vēlē atklāti, tikai prezidentu slēgtā balsojumā. Partijas izlikās, ka iesaista sabiedrību kandidātu apspriešanā, bet sanāca farsss. Koalīcija virzīja savu cilvēku, bet vienoties neizdevās, kaut prezidentam tiešām jābūt Saeimas, tautas, nevis "koalīcijas" prezidentam. Tāpēc priekšvēlēšanu pasākumi bija kampaņveidīgi, jo lemt tāpat lēma Saeimā. Pašreizējā modeli prezidentu ievēl kā kompromisa figūru, dažiem politiskiem spēkiem vienoties, un pie spēcīga līdera tāda veida netikt. Vaira Viķe-Freiberga ir drīzāk izņēmums, kas apstiprina likumsakarību.

– Tā arī nezinām, no kurienes Vējonim krita izšķirošais balss.

– Samanāma āža kāja, kas rēgojas no latvisko partiju valdošās koalīcijas. "Saskaņā" skaitās mūžīgais opozicionārs, bet var tikai apbrīnot viņu stratēģiju, jo viņi lielākoties spēj sākotot labas attiecības ar varas partijām, vienlaikus publiski izrādot Elksniņu un Zariņu, kā "opozicionārus". Visu cieņu Vējonim, bet "No sirds Latvijai" par viņu tomēr nebalsoja. Blakus šēžot Reģionu apvienībai, man ir pārliecība, ka arī viņi to nedarija. Vienīgais izskaidrojums, ka, ārēji norobežojoties no "sliktajiem", kam ligums ar Putina partiju un ar ko nekāda sadarbība nevar būt, paslepen ar vi-

VALDA SEMJONOVA FOTO

Ringolds Balodis: "Zolitūdes izmeklēšanas komisija apkopo secinājumus, liecības, speciālistu vērtējumus, un rudenī nolasīsim gala ziņojumu. Mans secinājums: par nelaimi atbildības tiesa jāuzņemas arī Saeimai, valdībai, Ekonomikas ministrijai un Rīgas domei – varasviriem, kuri darbojās attiecīgajā periodā."

niem tiek slēgti darījumi! Vēlēšanās no viņiem pievāktā balss par attiecīgām amatpersonām ir labas diezgan. Tā nav saspeļē vienā balsojumā. Bet, paturējot prezidentu tēmu plašāk, uzskatu, ka jāsak diskusija par Valsts prezidenta pilnvaru palielināšanu, un par spīti skeptiķiem esmu pāncis, ka ir izveidota darba grupa, kas ar šo jautājumu nodarbošies.

– Ko gribat panākt un izspriest?

– Lai valsts pārvalde būtu efektīvāka, nav obligāti jāgroza Satversme, pietiek grozīt likumus. Piemēram, prezidentam varētu piešķirt daudz plašākas pilnvaras valsts amatpersonu izvirzīšanā.

– Par šādu kārtību taču tika runāts jau iepriekš.

– Redz, Saeima ir ārkārtīgi greizsirdīga pret jebkuru dalīšanos ar varu. Kāpēc ir tik lielas partiju šaubas par tautas vēleto prezidentu? Jo tās nevar garantēt savējā nokļūšanu augstākajam postenim. Kāpēc jāpiešķir prezidentam pilnvara virzīt amatpersonas, ja partiju politikai paši prot procesa tirgoties, palielināt ietekmi ar saviem cilvēkiem. Tikpat skeptiski uzņem premjera pilnvaru palielināšanu, jo koalīcijas spēki sadalījuši ministrijas, pievākuši kā lēņus apsaimniekošanai. Kāpēc laimēt arī no rokām savas dzimtmūžības? Labāk atstāt par vecam, bet vēlme izdarīt ko fundamentāli savas valsts labā bieži vien izpauļ.

– Vēlētajai pieprasa pārmaiņas, partijas neatsaucas.

– Vairākums partiju uz vēlēšanām solīja atbalstīt prezidenta vēlēšanu tiesību nodošanu tautai. Tikai "Vienotība" un Zaļie ir pret. Nekas nevirzās.

– Ja, iet kā pret mūri. Mērķis jau nav tautai tikai nodot balsojumu par prezidentu, galvenais ir valsts pārvaldes stiprināšana. Lai ir kas spēj pieņemt lēmumus, uzņemties atbildību, un tas notiktu, stiprinot Valsts un Ministru prezidenta institūcijas. Loģiskāk būtu papriekš palielināt prezidentu pilnvaras, lai ārpus parlamenta, ārpus valdības sfēru zonas darbotos vēl viena efektīva institūcija. Tas varētu būt tieslietu un ārlietu jomā. Īpaši tieslietas ir kustināms dīķis, un jauna spēlētāja parādīšanās ar attiecīgām pilnvarām padarītu svaigāku gaisu Tieslietu ministrijā un birokrātijā. Drošības jautājums prezidentam ir rīcības sviras, savukārt izpildvarā savā laikā Zatlērs sasauca ārkārtas valdības sēdes – Satversme to ļauj.

– Ko gaidāt no Vējoņa, kaut pats balsojot par Levitu? Jaunajam prezidentam jābūt iekšpolitiski aktīvam? Kā jāņem vērā ģeopolitiskā situācija?

– Domāju, Vējonis varētu būt labs prezidents Latvijai. Tam pamats ir ilggadēja pieredze, un situācija ar iekšpolitiskiem, ārpolitiskiem saspiļējumiem ļauj izcelties, parādīties atšķirīgam no iepriekšējiem valsts galvām. Starptautiski no pirmās personas gaida labu uzstāšanās forumus, un, lie-

kas, Vējonis to spēš. Iekšpolitiskais stāvoklis ir interesants ar to, ka nekā īpašā netiek darīts tautas labā, tāpēc cilvēki joprojām turpina "balsot ar kājam". Pašreiz ir diezgan dziļa stagnācija, reformas neisteno, augstākais lidojums valdībai ir prezidēt Eiropu. Baidos, ka tas ir par maz pat mazprasiģajiem vēlētajiem. Briseles komforta zonā, Rīgas banketes ministri jutās jauki un labi. Viņiem šķita, ka nokļuva Visuma centrā, bet tautai no tā maz labuma. Būs jāsasostas ar lielām ekonomiskām problēmām un to, ka nav ideju vajadzīgiem risinājumiem, – tad Visuma centrumā drīz atsedīs.

– Būsim paškritiski. 3% vēlētoju aptauja "NSL" ir 3% atbalstītāju. Cilvēki saka – partija nav pamanāma, nepozicionējas. Skaisti teicāt par sveces iedegšanu. Atzišim, ka vēlētajai no Sudrabas gaidīja iemirdzēšanos Saeimā, gaidīja vairāk, nekā sa-gaidījusi.

– Ar opozīcijas iespējām izcēlies 3% ir puslīdz labs rādītājs, jo mūsu priekšlikumu nosaida, neņem vērā. Es daru, ko varu...

– Esat strādīgs deputāts, bet partija? Dzirdēju baumas, ka Balodis būtu pamest frakcijā?

– Baumas nekomentēšu. Pašreiz man nav pamata par to domāt. Nekur netaisos. – Vai opozīcijas kreslos esat dzirdējuši minējums, ka pēc prezidenta vēlēšanām pienācis laiks atvadīties no Straujumas valdības? Kaut kad rudenī?

valstsvīru

— Valdības krišanu var izraisīt tikai pati valdība ar savām nesaskaņām. Tā ir sastikēta, katrs velk uz savu pusi. Nu, kas tas ir — nacionāli ir pret bēgļiem, bet 200 Straujumas nosapņotie bēgļi jau pāraug 250 reālos! Man šķiet — minimums, ka valdību mainīs. Ticamākais, ka Solvita Āboltiņa uzņemtos premjera amatu, bet taisnība, ka rudens pusē. Vasarā politiķi raduši atpūsties, netaisa revolūcijas. Programma, maksimums, būtu koalīcijas partneru maiņa. Pašreiz ne RA, ne "NSL" netiek uzlūkotas kā nez no kurienes uzniņūši, aizdomīgi speki. Attiecībā koalīcija saasinoties, neizslēdz, ka kādu partneri vairs nepacīs un acina citus vietā. Var gadīties, ka koalīciju paplašina. Nāks reāli priekšlikumi, un no mums atbilde neizpaliks!

— **Kā jūsu partija pozicionējas aktuālajā bēgļu uzņemšanas jautājumā?**

— Es personīgi esmu kategoriski pret, ka brīvprātīgi piesakāties — varam uzņemt bēgļus. Runas par solidaritāti tamdēļ, ka latviešus, bēgot no Staļina režīma, uzņēma Rietumos, neiztur kritiku. No drošības un tam līdzvērtīga nācijas izdzīvošanas viedokļa Latvijai jāpretojas Tuvo Austrumu, Ziemeļāfrikas ļaunu noņemšanai mūsu zemē. Mums nav ne pieredzes, ne stratēģijas, lai šos migrantus iekļautu sabiedrībā. Turklāt pievienojos pilnībā nacionālu teiktajam, ka latviešiem Eiropā ir unikāla situācija — mums ir pārāk daudz okupācijas laikā nākuši klāt migranti, kas apdraud latviešu kā nācijas pastāvēšanu.

— **Specifisks jautājums bijušajam Uzņēmuma reģistra vadītājam. Latvijā pieteicies uz reģistrāciju Krievijas propagandas kanāls "Russia Today". Gribot Rīgā atvērt biroju. Demokrātijā nedrīkstot liegt viņiem darboties, kaut saprotams, ko un kā Kiseļova propagandisti grib panākt. Jums ir padoms, kā "Russia Today" neieļaut Latvijā?**

— Jāstiprina Drošības policijas ietekme reģistrācijas procedūrās. Ģeopolitiskā situācija pieprasa drošības iestāžu klātbūtni, pārbaudi daudzās "ienākošās" lietās. Mums jāpretojas spiedienam no Krievijas un nav jābūt izcilniekiem absolūtā demokrātiskumā. Apgadājoties ar drošībnieku rekomendācijām, domāju, iespējams atteikt "Russia Today" reģistrācijai Latvijā. Pietiek ar pamatotām aizdomām par pretvalstiskas propagandas izplatīšanu, lai sacītu — stop.

— **Kādi secinājumi jums radušies kā Zolitūdes lietas izmeklēšanas komisijas vadītājam? Vairāku personu vaina tiks iztiesāta, bet deputātus interesēja, kā šāda nelaieme varēja notikt?**

— Konkrētus vainīgos meklēja Valsts policija kri-

Saeima ir ārkārtīgi greisirdīga pret jebkuru dalīšanos ar varu. Kāpēc ir tik lielas partiju šaubas par tautas vēlētu prezidentu? Jo tās nevar garantēt savējā nokļūšanu augstajā postenī!

minālprocesā. Mēs caurskatījām sistēmu. Vai to var uzlabot, lai traģēdijas neatkartotos. Lai būvniecības uzraudzība ir pietiekami nopietna. Valsti no jauna izveidots būvniecības kontroles birojs, taču sperts tikai pirmais solis, lai būtu "centrālā acs", kas pieskata kārtību lielu objektu celtniecībā. Kā bija līdz šim? Valsts uzraudzību likvidēja, funkcijas nodeva pašvaldību būvvaldēm, tās pārņēma projektu papirus. Tagad jādod līdzekļi, lai būvļaukumus apsektu un uzraudzībā darbotos profesionāļi. Tā bija bezatbildība likvidēt būvinspekciju, it kā taupot naudu, saīsinot ierēdņu skaitu. Pie tā vainīgs tālākais parlamenta solidaritāte ar valdību. Uzraudzība būvēs bija Ekonomikas ministrijas pārziņā, tāpēc atbildība arī šajā laucīnā. Viņi bija pirmie, kam vajadzēja teikt — nē, būvinspekciju likvidēt nedrīkst.

— **Vai ierēdņi daudz var iebilst pretim, ja ģenerālais politiskais uzstādījums ir mazināt, nodot prom lielas funkcijas?**

— Tā bija metodoloģija — griezt, nedomājot par sekām. Iesaistījis lobiju, lai, aizbildinoties ar birokrātisku slogu, saruktu kontrole būvobjektos, taču lielākā mērā te bijusi darišana ar politisko infantilismu, neapdomību. Tā saucamie sociālie partneri krīzes periodā arī skubināja nogriezt lieko, atdot privātajiem, un tā var izlaist no valsts rokām jebko! Bet ir būtiskas lietas, kur valstij pašai jāatbild, un celtniecības uzraudzība ir viena no tām. Ļoti žēl, ka sapratne par to samaksāta ar cilvēku bojāeju. Pašreiz Zolitūdes izmeklēšanas komisija apkopo secinājumus, liecības, speciālistu vērtējumus, un rudenī nolasīs gala ziņojumu. Mans secinājums: par nelaimi atbildības tiesa jāuzņemas arī Saeimai, valdībai, Ekonomikas ministrijai un Rīgas domei — varasvirkiem, kuri darbojās attiecīgajā periodā. Konkrētiem atbildīgajiem ir jāsniedz reāls cietumsods.

No autobusa Daugavas stadiona fonā izbirst mazie dejotāji, kas piedalās mazās meitenītes Artas braucienā uz varavīksni.

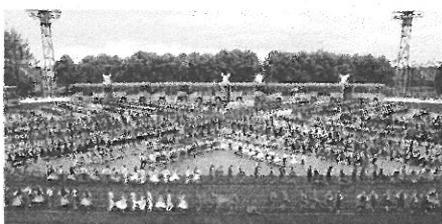
Liekam bēdu zem akmeņa, pāri ejam dziedādami!

Gavilēju!

Deju lieluzvedumā savijas tautiskie un laikmetīgie motīvi.

Varavīksne zaigo visās krāsās un košos deju zīmējumos.

Atmosfera deju lieluzvedumā ir neaizmirstami savijījoša.

Līdz varavīksnei tikt Daugavas stadionā grib liels un mazs.